

રાઈ ની ખેતી પદ્ધતિ

આબોહવા: રાઈના પાકને ઠંડુ અને સુકુ હવામાન માફક આવે છે. પાકની વાનસ્પતિક વૃદ્ધિ માટે ૨૦-૨૮૦ અને બીજ તથા તેલના સારા વિકાસ માટે ૧૦-૨૫૦ તાપમાન અનુકુળ આવે છે.

જમીનનો પ્રકાર અને ખેતરની તૈયારી: સારા પ્રમાણમાં સેન્દ્રીય પદાર્થ વાળી અને પુરતી ભેજવાળી રેતાળ જમીન અનુકુળ છે અને તે ૬.૦ થી ૭.૦ ની વચ્ચે માનાંક ધરાવતી ચીકણી અને હળવી ગોરાડુ જમીનમાં પણ ઉગાડી શકાય છે. ઊંડી ખેડ પછી કલ્ટીથી ખેડ કરી જમીન તૈયાર કરવી.

વાવણીનો સમય: ઓક્ટોબરના પહેલા અઠવાડિયા થી નવેમ્બરના બીજા અઠવાડિયા સુધી

બિયારણનો દર : ૩-૪ કી.ગ્રા. પ્રતિ હેક્ટર

બીજ માવજત: બીજજન્ય રોગોના નિયંત્રણ માટે થાયરમ અથવા કેપ્ટન અથવા કાર્બેન્ડાઝીમ દવાનો પ્રતિ કિલો બીજ દીઠ ૨.૫ ગ્રામ પ્રમાણે દવાનો પટ આપવો. સફેદગેરુ અને તળછારા રોગના નિયંત્રણ માટે રીડોમિલ ગોલ્ડ (મેટાલેક્સલ ૪% + મેન્કોઝેબ ૬૪%) દવાનો પ્રતિ કિલો બીજ દીઠ ૬ ગ્રામ પ્રમાણે પટ આપવો. ત્યાર બાદ માટીજન્ય રોગોના નિયંત્રણ માટે ટ્રાઇકોડર્મા ૫ ગ્રામ પ્રતિ કિલો બીજ પ્રમાણે પટ આપવો.

વાવણી અંતર: હરોળથી હરોળ ૪૫ સેમી અને છોડથી છોડ ૧૫-૨૦ સેમી અંતર રાખવો.

ઊંડાઈ: બીજને ૨-૩ સે.મી.ની ઊંડાઈએ વાવવું જોઈએ.

પિયત: અપૂરતા વરસાદ ની પરિસ્થિતિમાં ફૂલ દાંડી નિકળતા પહેલા અને શીંગો ભરાતા પહેલા પિયત આપવી. ભેજ સંરક્ષણ માટે યોમાસા પહેલા ખેતરમાં યોગ્ય રીતે પાળા બાંધવા અને જમીન સમતળ કરવી.

પોષણ વ્યવસ્થાપન: જમીન ચકાસણી આધારે અને પાકની જરૂરિયાત પ્રમાણે સંતુલિત ખાતર પ્રતિ હેક્ટર (એન:પી.:કે. ૮૦:૪૦:૪૦ કિગ્રા અને ૪ કિલો બોરોન, ૨૦ કિલો સલ્ફર અને ૧૦ કિલો ઝીંક) આપવો. અડધો નાઇટ્રોજન વાવણી સમયે, જ્યારે બાકીનો ફૂલ અવસ્થાએ આપવો જોઈએ.

નીંદણ વ્યવસ્થાપન: વાવણીના ૩-૪ અઠવાડિયા પછી છોડથી છોડનું અંતર ૧૦-૧૫ સે.મી. જાળવી રાખવા માટે વધારાના છોડને વીણી લેવું તથા ખુરપી થી નિંદામણ કાઢવો.

જીવાત અને રોગ વ્યવસ્થાપન: નિયમિત ખેતર નો નિરીક્ષણ કરો અને રોગ જીવાતના નિયંત્રણ સારુ યોગ્ય જંતુનાશકો અથવા ફૂગનાશકોનો ઉપયોગ કરો.

કાપણી: જ્યારે શીંગો પીળી અને આછા ભૂરા રંગની થાય ત્યારે પાકની કાપણી કરો. બીજ સંગ્રહ માટે બીજમાં ભેજનું પ્રમાણ ૮% થી સુધી હોવું જોઈએ.

અસ્વીકરણ: આ સરસવના પાક માટેના ખેતી પદ્ધતિઓની સામાન્ય ભલામણ છે, પરંતુ સ્થાનિક કૃષિ સંસ્થાઓ/વિભાગો અનુસાર ચોક્કસ ભલામણોનું પાલન કરી શકાય છે.

Cultivation Practices of Mustard

सरसों की खेती की विधि
રાઈ ની ખેતી પદ્ધતિ

EAGLE SEEDS AND BIOTECH PVT. LTD.

ईगल सीड्स एण्ड बायोटेक प्रा. लि.
ઈગલ સીડ્સ એન્ડ બાયોટેક પ્રા. લિ.

ઈગલ સીડ્સ એન્ડ બાયોટેક પ્રા. લિ.
801, Apollo Premier, Vijay Nagar Square, Indore 452010 (M.P.) INDIA
www.eagleseeds.com

Customer Care Cell : Officer (Sales Co ordinator)
Toll Free No. : 70240 25555, Email : customer.care@eagleseeds.com
Address as above

801, Apollo Premier, Vijay Nagar Square, Indore 452010 (M.P.) INDIA
www.eagleseeds.com

Customer Care Cell : Officer (Sales Co ordinator)
Toll Free No. : 70240 25555, Email : customer.care@eagleseeds.com
Address as above

Cultivation Practices of Mustard

Climate: Mustard is, thrives in cool and dry weather. Temperature between the 20-28°C for the completion of vegetative phase, and 10-25°C for the reproductive phase for better development of seed and oil.

Land Type and Field Preparation: Sandy soils with good organic matter and sufficient soil moisture & it can also grow in clayey and light loamy soils with a pH between 6.0 and 7.0. Deep ploughing followed by harrowing and planking.

Sowing Time: October 1st week to November 2nd week.

Seed Rate: 3.0-4.5 kg/ha

Seed treatment : Treated with Thiram or Captan or carbendazim @ 2.5g/kg of seed to control seed borne diseases. To control White rust and downy mildew seed treatment with Ridomil Gold (Metalaxyl 4% + Mancozeb 64%) @ 6gm/kg of seed. Similarly, Trichoderma was also used @ 5gm/kg of seed for the suppression of soil-borne diseases.

Spacing: Row to row 45 cm & 15-20 cm plant to plant

Depth: Seed should sow at a depth of 2-3 cm.

Irrigation: Provide irrigation at pre-bloom and pod-filling stages, especially if rainfall is insufficient. Ensure proper bunding and leveling of fields before monsoon for effective moisture conservation.

Nutrient Management: Apply a balanced fertilizer (N:P:K = 80:40:40 kg/ha and 4 kg Boron, 20 kg sulphur & 10 kg Zinc) based on soil testing and crop requirements. Half of the nitrogen (N) at sowing, while remaining should be applied at flowering time.

Weed Management: Thin seedlings to maintain desired plant-to-plant distance (10-15 cm) after 3-4 weeks. Control weeds with one hoeing after 3-4 weeks of sowing.

Pest and Disease Management: Monitor for pests like aphids and white rust and use appropriate control measures (insecticides or fungicides).

Harvesting and Threshing: Harvest mustard when the pods turn yellowish and light brown colour. Harvest at a seed moisture content of the seeds for storage must come down to 8%.

Disclaimer: This is general recommendation of package of practices for the mustard, but specific recommendations may be followed according to local agriculture institutes/departments

EAGLE SEEDS AND BIOTECH PVT. LTD.

801, Apollo Premier, Vijay Nagar Square, Indore 452010 (M.P.) INDIA
www.eagleseeds.com

Customer Care Cell : Officer (Sales Co ordinator)
Toll Free No. : 70240 25555, Email : customer.care@eagleseeds.com
Address as above

सरसों की खेती की विधि

जलवायु: सरसों की खेती के लिए ठंडा और सूखा मौसम की जरूरत होती है। पौधों के वानस्पतिक अवस्था के विकास के लिए 20-28°C और प्रजनन अवस्था के विकास के लिए 10-25°C के बीच का तापमान चाहिए, जिससे बीज और तेल का बेहतर विकास होता है।

भूमि का प्रकार और खेत की तैयारी: रेतीली मिट्टि जिसमें अच्छा कार्बनिक पदार्थ और बुवाई के समय पर्याप्त नमी हो, और यह हल्की दोमट मिट्टी में भी उग सकती है, जिनका pH 6.0 से 7.0 के बीच हो। गहरी जुताई के बाद पाटा चलाकर खेत को समतल करके बुवाई करें।

बीज बोने का समय: अक्टूबर के पहले सप्ताह से नवंबर के दूसरे सप्ताह तक।

बीज की दर: 3.0-4.5 किलोग्राम/हेक्टेयर

बीज उपचार: बीज जनित रोगों को नियंत्रित करने के लिए थाइरम या कैप्टन या कार्बेन्डाजिम के साथ @ 2.5 ग्राम/किलोग्राम से बीज का उपचार किया जाता है। सफेद रतुआ और चूणिल आसिता रोग के नियंत्रण के लिए बीज का उपचार रिडोमिल गोल्ड (मेटालेक्सिल 4% + मैनकोजेब 64%) @ 6 ग्राम/किलोग्राम बीज के साथ किया जाता है। इसी तरह, मिट्टी जनित रोगों की रोकथाम के लिए ट्राइकोडर्मा @ 5 ग्राम/किलोग्राम बीज पर उपयोग करें।

दूरी: लाइन से लाइन 45 सेंटीमीटर और पौधे से पौधे 15-20 सेंटीमीटर।

गहराई: बीज को 2-3 सेंटीमीटर की गहराई पर बोया जाना चाहिए।

सिंचाई: फूल आने और फली भरने की अवस्था में सिंचाई करें, खासकर यदि वर्षा अपर्याप्त हो। मानसून से पहले खेतों की उचित बंडींग और लेवलिंग सुनिश्चित करें ताकि नमी का संरक्षण प्रभावी हो सके।

खाद और उर्वरक की मात्रा : मिट्टी परीक्षण और फसल की आवश्यकताओं के आधार पर संतुलित उर्वरक (N:P:K = 80:40:40 किलोग्राम/हेक्टेयर और 4 किलोग्राम बोरॉन, 20 किलोग्राम सल्फर और 10 किलोग्राम जिंक) का प्रयोग करें। बुवाई के समय आधा नाइट्रोजन (N) और शेष फूलों की अवस्था के समय प्रयोग करें।

खरपतवार प्रबंधन: 3-4 सप्ताह बाद पौधे से पौधे की दूरी (10-15 सेंटीमीटर) बनाए रखने के लिए अवांछित पौधों को निकालें। बुवाई के 3-4 सप्ताह बाद एक बार जुताई करके खरपतवारों पर नियंत्रण करें।

कीट और रोग प्रबंधन: एफिड्स और सफेद रतुआ जैसे कीटों और रोग का उचित नियंत्रण के उपायों का उपयोग करें (कीटनाशक या फंगीसाइड)।

फसल कटाई और श्रेणिंग: जब सरसों की फली हल्की भूरी और पीली रंग की हो जाएं, तब काटें। भंडारण के लिए बीजों की नमी सामग्री 8% तक लानी होगी।

फसल कटाई और श्रेणिंग: जब सरसों की फली हल्की भूरी और पीली रंग की हो जाएं, तब काटें। भंडारण के लिए बीजों की नमी सामग्री 8% तक लानी होगी।

अस्वीकृति: हमारे अनुसंधान के आधार पर यह सरसों की खेती की सामान्य सिफारिश है, लेकिन खेती के उचित परिणाम हेतु स्थानीय कृषि संस्थानों/विभागों के अनुसार दी गई विशिष्ट क्षेत्रीय सिफारिशों का पालन करें।

ईगल सीड्स एण्ड बायोटेक प्रा. लि.

801, Apollo Premier, Vijay Nagar Square, Indore 452010 (M.P.) INDIA
www.eagleseeds.com

Customer Care Cell : Officer (Sales Co ordinator)
Toll Free No. : 70240 25555, Email : customer.care@eagleseeds.com
Address as above